

23. 2. 2004

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K smlouvě mezi Českou republikou a Vatikánem

Je v zájmu České republiky udržovat korektní a přátelské vztahy se Svatým stolcem, a to nejen proto, že k němu má zvláštní vztah tolik českých občanů, ale i proto, že Česká republika respektuje a oceňuje přínos Svatého stolce a Svatého otce k řešení světových politických, sociálních a humanitárních problémů.

Katolíci v České republice tvoří téměř třímilionovou "menšinu", netvoří jí ale jako nějaká výlučná skupina, která se tak definuje vůči českému státu, tvoří jí jako skupina českých občanů, jako početně největší obec věřících z množiny u nás existujících církví a náboženství, které naše ústava zaručuje plnou svobodu vyznání a rovnoprávnost s věřícími jiných náboženství a občany bez náboženského vyznání. Stát nemůže rozlišovat své občany na základě vyznání, a ústava nedovoluje, aby cizí státní útvar (nebo náboženská organizace), v České republice representoval skupinu českých občanů ve vztahu k jejich státu, České republice.

Jakákoliv smlouva, pokud obě strany uznají potřebu takové smlouvy, se proto musí definovat jako smlouva mezi dvěma svrchovanými státy, ne jako smlouva mezi státem a církví, která by již ze svého charakteru byla diskriminační vůči ostatním církvím a náboženským skupinám, a vůči českým občanům bez náboženského vyznání, a byla by proto v rozporu s ústavou.

Vatikán samozřejmě není stát jako každý jiný. Jeho hlava, Svatý otec, je zároveň hlavou největší světové církve, církve s dvoutisíceletou tradicí a historií. Katolická církev má dlouholetou tradici i v naší zemi, dokonce starší, než její východní sestra, Byzantská církev, jejíž věrozvěstové, Konstantin (Cyril) a Metoděj jsou obecně, i když mylně, považováni za první apoštoly křesťanství v českých zemích. Křesťanství a středověká církev, její písemnictví, architektura, výtvarné umění, hudba a vzdělanost ovlivnily, pokud někdy v některých oblastech přímo netvořily její základy, vývoj české kultury.

Historicky byla její politická role definována středověkým pojetím nadřazenosti církve nad státem, středověký panovník byl "dei gratia rex", panovník z Boží milosti, a císaři Svaté říše Římské, jejímž článkem (a to velmi důležitým článkem) bylo České království, symbolicky přijímali korunu z rukou papeže, čímž uznávali jeho autoritu.

Renesance ukončila monopol církve v umění a literatuře, Husitské války, a příchod reformace ukončily éru universálně uznávaného výsadního postavení Katolické církve v české kultuře a občanském životě české společnosti. V Evropském kontextu ztratila Katolická církev své výsadní postavení Augsburským mírem (1555) a přijetím zásady "cuius regio, eius religio". Tato zásada byla potvrzena výsledkem třicetileté války.

Přestože Římskokatolické vyznání v zemích České koruny nadále zůstávalo státním náboženstvím, nebylo jím už proto, že by bylo uznávaným a universálním náboženstvím celého národa. V zemi existovaly silné náboženské minority, a přestože náboženský konflikt postupně ztrácel intenzitu, a s příchodem osvícenectví, průmyslové revoluce a růstem občanských a náboženských svobod přestal být primární příčinou společenského konfliktu, stále existoval jako jeden z mnoha společenských problémů.

Odlukou církve od státu, po vzniku Československé republiky, a přijetím ústavy, která zaručovala občanům Československé republiky plnou náboženskou svobodu, a církvím zaručila právo svobodně, bez interference státu vykonávat svou pastorální činnost, skončila i potřeba nějak specificky vymezovat a odlišovat vztah mezi státem a jednou ze státem uznávaných církví a náboženských společností.

Specifikem české Katolické církve není v její sounáležitosti s universální Katolickou církví a její hierarchií (v tom není jedinou z našich církví, v podobném postavení jsou i jiné náboženské entity které působí v České republice), je v tom, že její hierarchie je zároveň státní reprezentací svrchovaného státu, Svatého stolce, nebo poulárněji Vatikánu.

Je v zájmu České republiky udržovat korektní a přátelské vztahy se Svatým stolicem, a to nejen proto, že k němu má zvláštní vztah tolik českých občanů, ale i proto, že Česká republika respektuje a oceňuje přínos Svatého stolce a Svatého otce k řešení světových politických, sociálních a humanitárních problémů.

Otázkou ovšem je, zda tyto vztahy je nutno definovat nějakou novou smlouvou, oba státy udržují diplomatické styky, nevím o žádném stávajícím vzájemném konfliktu, nebo problému, mezi Vatikánem a Prahou, který by vyžadoval smluvní řešení, navíc řešení nějakou obecnou střečovou smlouvou. Pokud existují otázky, které by mohly nějak komplikovat vzájemný vztah, například působení českého občana v diplomatickém sboru a státních a správních orgánech cizího státu, dají se, pokud je to nezbytné a pokud již nejsou smluvně upraveny, řešit specifickou dohodou, například takové otázky byly řešeny k oboustranné spokojenosti mezi USA a Vatikánem, přičemž tyto státy donedávna ani neudržovaly diplomatické styky.

Pokud je takové smlouvy zapotřebí, měla by se striktně omezit na vztahy mezistátního charakteru, neměla by se nijak vyjadřovat k otázkám, které jsou věcí ústavního pořádku a zákonodárství jedné ze smluvních stran.

Nevidím důvod k tomu, aby se Česká republika vyjadřovala k vnitřnímu uspořádání a předpisům Katolické církve. Pokud takové předpisy nejsou v konfliktu s českým právním řádem, je její autonomie zaručena Ústavou a zákony České republiky, a stát nemá právo do nich zasahovat.

Stejně tak nevidím důvod k tomu, aby se Vatikán vyslovoval k zákonům České republiky, pokud nemá důvod k obavám, že české zákony nějak omezují náboženskou svobodu českých katolíků anebo Katolické církve.

Otázka majetkového vypořádání, a jiných občanskoprávních problémů, mezi českou Katolickou církví a Českou republikou, je věcí kterou musí vzájemně řešit stát a domácí církev, je zcela mimo působnost Svatého stolce.

Eventuální smlouva by neměla nijak specificky definovat postavení české Katolické církve, každý takový článek smlouvy by byl napadnutelný pro porušení zásady odluky církve od státu, a jako zásah do ústavou zaručené svobody vyznání a rovnoprávnosti českých občanů.

Neměla by ani obsahovat žádná historická a politická hodnocení. Interpretace historie je věcí historiků, politologů, literátů, publicistů, umělců a občanů obecně, je věcí subjektivního pohledu, a odlukou církve od státu se stát vzdal práva na nějaký oficiální názor, právo na vlastní názor je vyhrazeno jeho občanům ústavní zárukou svobody vyznání a svobody projevu.

Ve věci historie církve a jejího působení v českých zemích je zde navíc ten problém, že se nelze

vyhnout faktu, že příčinou náboženských konfliktů, které výrazně ovlivnily českou historii a vznik protestantských církví, a definovaly postavení ostatních náboženských menšin, byly často theologické názorové rozdíly. Stát se nesmí dostat do role arbitra theologických sporů.

Obrana Ústavy je první a hlavní povinností presidenta republiky, slib Ústavu a zákony České republiky věrně dodržovat a zachovávat, a naplňovat tuto povinnost v zájmu všeho lidu je vlastně jediným závazkem presidenta v jeho slibu. Jediným je proto, že v sobě zahrnuje všechny ostatní povinnosti, které mu ústava a zákony ukládají.

Nedomnívám se proto, že výhrady presidenta Klause k navržené smlouvě mezi Svatým stolcem a Českou republikou znamenají zahájení nějakého konfliktu mezi církví a státem, a už vůbec se nedomnívám, že znamenají jeho "návrat do devatenáctého století". Pro mne znamenají to, že prezident stojí oběma nohama v současnosti, a že usiluje o korektní a přátelský vztah se Svatým stolcem, který je v zájmu všech stran. Presidentův vyjádřený názor je založen na filosofii svobody vyznání, tolerance a vzájemného respektu, kterou tolik potřebujeme i na počátku století jednadvacátého.

Tomáš Haas
thaas@rogers.com

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [DEAL MONITOR](#)
- [„Za každou kauzou je živý příběh“](#)
- [Ombudsman na Maltě - základní parametry a role. A v čem bychom se mohli poučit i my v Česku?](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Rozhovor s JUDr. Veronikou Janoušek Rudolfovou, samostatnou advokátkou specializující se na sportovní právo](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Fotbaloví agenti vs. FIFA ve světle stanoviska generálního advokáta Soudního dvora Evropské unie](#)
- [Lichevní smlouva ve světle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 6. 2025, sp. zn. 28 Cdo 2378/2024](#)